

## A magyar protestántizmus jövője.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Kérem, bocsáson meg, hogy alkalmatlankodom, de az Ev. L. legutóbbi számának vezető cikkét olvasva, tovább már nincs türelmem a várakozásra.

Az a mohó protestánsellenes sajtótevékenység, amellyel kat. részről naponta találkozunk s viszont az ezzel szemben tanusított alig számbavehető visszahatás a prot. vezetők részéről már-már csüggedést okoz a magyarországi protestánság jövőjét illetően. Ennek ellensúlyozásául szabad legyen az alantiakban kifejezmem az én laikus szemléletemet, amely remélhetőleg visszhangra fog találni több prot. lélekben és sokaknak erőt fog kölcsönözni az előttünk álló nagy küzdelemhez azért is, mert a dolgok ily keretbe való beállítása eddig még nincs napirenden.

Szerintem: az ezeresztendő Magyarországnak máról holnapra való teljes fölborulása magában foglalja a kat. hegemonia megszűnését minden igazságtalan előjoggal együtt, melyeket nekik eddig az ősi alkotmány biztosított.

A kat. vezetők érzik a sors ilyen fordulatát, főleg a detronizáció óta, t. i. hogy a sok protestáns mártír szenvedéseért, amelyet hazánkban a Habsburg uralom a katolicizmus érdekében okozott, most már fizetni kell, még pedig a ker. felekezetek közötti teljes paritás létesítésével. Annyival is inkább, mert a magyar nemzet lábraállításánál ez most itt a legfőbb közszükségletet jelenti, mert: egységes magyar erőt, amely mellett a nemzet lábraállása lehetséges volna, enélkül elképzelni sem lehet.

A hagyományos prot. visszahuzódás tehát most rossz politika volna, márpedig a ker. felekezetek közötti teljes paritás létesülése teljes lehetetlenség, hacsak mi azt a legnagyobb erély kifejtésével nem követeljük.

Hiába mondja Pezenhoffer, hogy „a protestántizmusnak a magyar közéletben többé létjoga nincsen”. De igenis van! Mert a magyar népléleknek a Habsburgok által való kerékretörése ellen — ami mellett a katolikus vezetők századokon át hűen aszisztáltak — a protestánsoknak ezután csakugy kell küzdeniök, mint eddig. Mert hiszen a katolikus vezetők mindenáron tovább akarnak aszisztálni a magyar népellenes Habsburgpolitikának, aminek megszünte pedig igazságszolgáltatásnak tekintendő a sors részéről a századokig nyomorgatott magyarságnak.

Ha ezt belátnák a katolikusok is és ha elállanának a legitimizmustól és ha szívvellélekkel csatlakoznának a magyar néplélek százados küzdelmeihez: akkor talán lehetne arról szó, hogy a protestántizmus missziója Magyarországon részben tért vesztett és a katolicizmus van hivatva a vezetésre.

Dehát mikor a katolikusok a kegyelet és a hála mellett akarnak kártartani a Habsburgokat illetően! Pedig a történelem velük már végzett, de a magyar történelemnek még nem szabad hogy vége legyen. A magyar kultúra nemzeti államisága olyan cél, amelynek minden magyar tartozik mindent alárendelni.

Mi tehát magyarságunk tekintetében soha sem maradtunk alul. Nekünk tehát nem szabad megijedni Pezenhofferéktől és magunkba fojtani lelkünket megmozgató igazságunk ajkunkra törését, mert így hűtlenek és árulók leszünk mártírjainkkal szemben, akik tömegesen a lelkiismeret szabadságáért és a hazáért szenvedtek vértanuhalált. Minket tehát nem lehet itt sem másodrendű hazafiaknak, sem másodrendű keresztényeknek tekinteni. Annyival inkább nem, mert még az sincs eldöntve, hogy Csonka-Magyarországon a többség nem nekünk adna-e igazat?

Nekünk épp oly jogunk van hadakozni a protestánsok igazságáért, miní a katolikusoknak az övékéért. Nem lehet azt sem állítani, hogy a magyar psychének a katolicizmus felelne meg. Mert hiszen, amikor vallási téren újabb igazságokat derített fel a reformáció, a magyar nem-

zet az elsők között volt, akiket megragadtak a napvilágra kitört korszerű igazságok. Hogy azután az ellenreformáció itt félig sikerült, azt tisztán a fegyveres hatalom döntötte el, vagyis: a fizikai erő visszaterele a kat. egyházba azokat, akikben a magyar igazságszerető természet felbuzdult ugyan, de lelkükben mélyebb gyökeret nem vert. Szinte bizonyosnak tekinthető, hogy most, a nyomás megszűntével, főleg mivel a számarány a protestánsok részére javult, a protestáns egyházak hitéletének remélhető emelkedésével, a prot. felvilágosodottság ismét sok magyar lelket fog oda vonzani. Csak legyenek a célra megfelelő lelkes vezetők!

Nem kell, hogy kulturharcot idézzen fel Csonka-magyarországon a mi igazságunknak intenzív kidomborítása s ezért: csak ki-ki szóljon hozzá ehhez a kérdéshez lehetőleg tárgyilagosan, de mindenekelőtt magyar szívére hallgatva s akkor nemsokára a reformáció által tényleg megbontott magyar egység, épp a legalkalmasabb időben újból helyre fog állni.

Nekünk épp oly nyíltan kell propagálnunk sajtó utján a protestantizmus politikai igazságait is, mintahogy a katolikusok ezt a maguk érdekében már régóta gyakorolják. Nekünk nem lehet más taktikánk, mint a katolikus sajtóval szemben a protestáns sajtót megszervezni. Célnk pedig ne legyen más, mint Magyarországon a keresztény felekezetek között a teljes paritás elérése a magyar nemzeti lét megújodásáért. Ehhez most a belső helyzet — ugyszintén a külpolitikai helyzet is a megfelelőbb. Magyarországon tehát most a protestáns eszme hivatott a vezérszerepre, kérdés azonban: fel tudnak-e emelkedni a vezetők a helyzet magaslatára?

Tekintetbe veendő, hogy szerencsétlen nemzeti bukásunknál nyomban felmerült a mentő eszme: magyar keresztények szövetségének szüksége. Nem kisebb katolikus vezér mint Haller István szájából hallottam 1919-ben a Gólyavárban tartott protestáns nagygyűlésen elhangzani a következő szavakat: „A keresztény szövetséget intézményesen fogjuk biztosítani, vélt jogainkból engedni fogunk, hogy a keresztény testvériség biztos és szilárd alapját képezhesse a keresztény Magyarország jövőjének”. Azóta azonban nagyon megváltoztak az idők; főleg a detronizáció miatt vesztette el józan belátását több katolikus vezérférfiu; sőt ezek ma már hajlandók a zsidókkal is összefogni a legitizmus nevében és a protestáns vívmányok ellen, amelyeket pedig határozottan az idő, a korszellem érlelt meg, tehát igazságok.

Bármi történjék is velünk: mi a keresztény felekezetek között semmiféle vallási inferioritásról hallani sem akarunk, bármiként használják is fel egyesek ellenünk a statisztikai adatokat. Ilyen oldalról a kérdést tárgyalni sem akarjuk, mert ez nem illenék bele a huszadik század kultur keretébe. Hanem: követeljük a teljes egyenlőségjogúgot a keresztény felekezetek között Magyarországon, hogy egymást egyenlőknek tekinthessük és hogy ezentul egymás mellett és ne egymás ellen dolgozhassunk a haza érdekében. Nekünk most egy olyan államiságra van szükségünk, amelynek biztos alapját a keresztény testvéri szeretet kell, hogy képezze. Mindezekre rá fog jönni a magyar életöszton és ha másként nem lehet, forradalommal fogja megoldani a keresztények közötti egyenlőség kérdését. Valószínű, hogy a sekularizáció sem marad el, de separáció nélkül, mert hiszen az 1848. XX. t.-c. végrehajtása jelenleg kőzhajt képez. Ez a törvénycikk pedig nem separációt, inkább szorosabb kapcsolatot jelent az állam és az egyház között. Lesz ugyan szó egy magyar keresztény nemzeti egyház létesítéséről is, mert ennek eszméje már 1848-ban is hódított. Remélhető azonban, hogy Krisztusban meg fogjuk egymást érteni és nem fogunk visszariadni a legnagyobb áldozatoktól sem a lét vagy nemlét kérdése elé állított szerencsétlen magyar hazánk nevében.

Egy nagy alkotmányozó reformmunka levezetné itt a nagy szociális feszültséget is, amelynek itt bő termő talaja volt az a maradiság és züllés, amely vallási téren nálunk legutóbb, főleg a protestánsoknál befészkelte magát. A protestánsokon volna a sor: föl tehát a munkára!

Maradtam tisztelő híve  
Hackenberger László.